

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ОСВІТОЮ

Т.М. БИКОВА

***Україна, м. Добропілля, НВК «Спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 4 з поглибленим вивченням окремих предметів – дошкільний навчальний заклад»,
заступник директора з НВР***

Діти – майбутнє держави, дзеркало її суспільства, її багатство. Доля нації, країни залежить від того, якими виростуть наші діти, яке буде в них психічне, фізичне здоров'я, наскільки вони будуть спроможні знайти своє місце у суспільстві.

Одним з інноваційних проявів в сучасній педагогіці є інклюзивне навчання дітей з психофізичними вадами у загальноосвітніх закладах, яке нині широко впроваджується в Україні. На сьогодні в умовах масової школи цей процес здійснюється шляхом організації спеціальних класів або включенням дітей з вадами до звичайних класів.

Навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 4 з поглибленим вивченням окремих предметів – дошкільний навчальний заклад» визначено опорним навчальним закладом щодо впровадження інклюзивного навчання в місті Добропіллі, який має в цьому досвід більше 10 років. Сьогодні, це заклад освіти, відкритий для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних чи інших особливостей.

Впровадження інклюзивної освіти в НВК № 4 потребувало організації належного психолого-педагогічного супроводу усіх учасників освітнього процесу: дітей та дорослих, фахівців різних напрямків, батьків, адміністрації. Робота колективу була спрямована на створення умов, які забезпечували підвищення автономності і соціальної активності дітей, розвиток інтелектуальних процесів, формування ціннісних установок, що відповідають психічним і фізичним можливостям дитини.

Здійснення психолого-педагогічного супроводу вимагало детального планування, додаткової професійної підготовки, а також контактів з фахівцями, які надавали відповідну допомогу. Було розроблено план вивчення кожної дитини з особливими потребами, яка вступала до НВК. Важлива роль була відведена шкільній психолого-медико-педагогічній комісії, мета якої – на основі всебічного обстеження пізнавальних можливостей кожної дитини забезпечити освітньо - виховний процес, корекційну - відновлювальну роботу відповідно до виявлених особливостей розвитку.

На кожну дитину заводиться індивідуальна соціально-педагогічна та медико-психологічна карта супроводу учня з особливими потребами, яка ведеться впродовж перебування дитини в НВК.

Суть психологічної діяльності полягає в супроводі учня в процесі його навчання, що дає можливість впровадити психологічну діяльність в навчально-виховну педагогічну систему. Стає можливим об'єднання мети психологічної та педагогічної практики і фокусування на головному – на особливості учня.

Завдання психолога – допомогти налагодити взаємодію дитини, що має проблеми розвитку, з усіма учасниками навчально-виховного процесу. Супровід дітей з психофізичними вадами розглядається нами як цілісна діяльність, командна взаємодія (вчителів, дефектологів, батьків, практичного психолога, логопеда, медпрацівника) при відстеженні динаміки розвитку учня, процесів його соціалізації та адаптації, вплив на ці процеси з метою оптимізації соціалізації дитини.

Дитина з особливими потребами яка зарахована до НВК потрапляє в коло уваги психолога, який здійснює роботу за напрямками:

1. Надання психопрофілактичної та психокорекційної допомоги дитині. Зміст корекційного впливу визначається на основі всебічного діагностичного обстеження дитини, завдання якого полягають у:

- а) постановці діагнозу з визначенням структури дефекту, зони найближчого розвитку та збережених сторін психіки;
- б) діагностиці глибини та особливостей порушення психічних функцій;
- в) визначенні впливу вади на розвиток когнітивної сфери;
- г) визначенні впливу вади на особистісний розвиток;
- д) дослідженні адаптивних можливостей та особливостей соціальної взаємодії.

2. Пояснення педагогам і батькам специфіки психічного розвитку дитини і тих обмежень, які накладаються на процес навчання й виховання; розкриття конкретного змісту індивідуального підходу, якого потребує дитина та прийомів його реалізації.

3. Психологічне консультування батьків, спрямоване на встановлення оптимальних взаємин в родині; попередження проблем у розвитку стосунків; створення психологічного комфорту для кожного члена сім'ї.

4. Робота з педагогами та учнівським колективом, в якому перебуває дитина з ООП, в напрямку формування позитивних установок щодо взаємодії з учнями з особливими освітніми потребами.

Психокорекційна робота містить три складові:

- 1) групову психокорекцію;
- 2) індивідуальну психокорекцію;
- 3) узгодження психологічного впливу з навчально-виховною роботою з метою перенесення результатів психокорекції у діяльність та поведінку дитини.

На підставі результатів психологічного обстеження, з метою організації психопрофілактичної та психокорекційної допомоги для кожної дитини розробляється індивідуальна програма корекційного впливу, яка спрямована на підвищення рівня її адаптації та оптимізації психічного розвитку.

Досвід роботи виявив спільні напрями психокорекції для дітей з особливими потребами, які частіше зустрічаються, а саме:

1. Корекція пізнавальної сфери – усунення або зменшення виразності недостатності інтелектуального розвитку та порушень окремих пізнавальних функцій на основі розвитку усвідомленості й довільності психічних функцій;

2. Корекція емоційно-вольової сфери за рахунок створення умов для регулювання негативних емоційних переживань, диференціації й усвідомлення емоційних станів; формування навичок довірливої регуляції поведінкою, подолання комплексу неповноцінності, внутрішніх конфліктних переживань;

3. Формування позитивної «Я-концепції» на основі розвитку самопізнання, самоприйняття, саморегуляції; формування адекватної самооцінки; формування адекватних механізмів психологічного захисту.

Успішність психологічного супроводу навчання учнів з психофізичними вадами значною мірою залежить від організації відповідного соціального середовища. З цією метою проводяться спеціальні тренінги з педагогами й учнями інклюзивних класів, які спрямовані на формування позитивних установок щодо взаємин з дітьми з ООП.

Сьогодні в НВК № 4 педагоги і психологи сприяють розвитку соціальних вмінь школярів, надають належну моральну підтримку сім'ям дітей, їхнім рідним, допомагають долати складні життєві ситуації. Психологи розробляють індивідуальні і групові рекомендації, беруть участь у розробці навчальних планів, здійснюють психологічну підтримку батьків; організовують процес спостереження за дітьми і їх оцінюванням з метою визначення сильних і проблемних сторін учнів, допомагають визначити чинники, які негативно впливають на здатність дітей до навчання і самоконтролю. Уся робота спрямовується на досягнення головної мети – підготувати дітей до самостійного життя.

Результатом набутого досвіду з впровадження інклюзивної освіти є підвищення ефективності цілеспрямованого процесу соціалізації. Діти стали краще орієнтуватися в реальному житті, глибше розуміти реальні події, впевненіше почуватися у громадських містах. Найважливішим показником успішності стала активізація взаємин дітей з

особливими потребами із їхніми адекватними однолітками. В.О. Сухомлинський зазначав, що *«найвищою радістю для людини повинна бути інша людина, багатство духовного життя нехай розкривається насамперед у спілкуванні людини з людиною...»* Зрозуміло, що процес інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітню школу досить непростий, пов'язаний з труднощами, але є життєво необхідним у сучасних умовах.

Література:

1. Гречко Л.М. Психологічний супровід дітей з вадами психофізичного розвитку в загальноосвітній школі // Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія соціально-педагогічна: Вип.6. – Кам'янець-Подільський – 2006. – С.247–250.
2. Гречко Л.М. Особливості роботи психолога з батьками інтегрованої дитини // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету: Збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів. Вип. 5.– Кам'янець-Подільський – 2006. – С.99– 100.
3. Колупасва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання:наук.-метод.посіб. [Текст] / А.А. Колупасва, Л.О.Савчук. – К.:Наук. світ, 2010. - 196с.
4. Уманец Г.М., Кулеш В.О., Кобзар О.В. Інклюзивна освіта: особливій дитині – особлива увага. Практико-зорієнтований посібник. [Текст] / Г.М. Уманец , В.О.Кулеш, О.В. Кобзар.- Донецьк: «Витоки», 2010. – 128 с.
5. Психологічний та соціально-педагогічний супровід навчання і виховання «особливої дитини» у школі: метод. посібник / за ред. Д.Д. Романовської, С.І. Собкової. – Чернівці: Технодрук, 2009. – 196 с.